

Kryteria oceniania. Zakres rozszerzony. I klasa liceum ogólnokształcącego i technikum

Poniższy zestaw wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny uwzględnia planowane osiągnięcia ucznia w zakresie wiedzy i umiejętności zawarte w rozkładzie materiału i planie wynikowym zintegrowanym z serią *Ślady czasu*. Zestaw ten to jedynie propozycja. Nauczyciel może wykorzystać przedstawiony podział wymagań w swojej pracy dydaktycznej lub zmodyfikować go tak, by w pełni odpowiadał on specyfice klasy i indywidualnym możliwościom uczniów, z którymi pracuje.

Temat lekcji	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
		Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Historia – od opowieści do nauki	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwy głównych epok historycznych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: historia, historiografia, źródło historyczne <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady źródeł historycznych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: epoka, era, mit, legenda • znaczenie słów Cyncerona <i>Historia magistra vitae est</i> 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • różne metody rachuby czasu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: hagiografia • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić klasyfikację źródeł historycznych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauki pomocnicze historii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: chronologia, dendrochronologia, dyplomatyka, genealogia, numizmatyka, sfragistyka, heraldyka, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • różnicę między naukami pokrewnymi i pomocniczymi historii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, z czego wynikają różnice w interpretacji historycznej

		<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych 	<p>paleografia, neografia</p> <ul style="list-style-type: none"> • na czym polega krytyka zewnętrzna i wewnętrzna źródeł historycznych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę nauk pomocniczych historii • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonać krytyki źródeł historycznych
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
2. Pradzieje ludzkości	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Żyzny Półksiężyc, rewolucja neolityczna • różnicę między historią i prehistorią • znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów ludzkich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: cywilizacja, antropogeneza, prehistoria 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) • nazwy epok prehistorycznych: epoka kamienna (paleolit, mezolit, neolit), epoka brązu, epoka żelaza 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: australopitek, <i>homo habilis</i>, <i>homo erectus</i>, <i>homo sapiens neanderthalensis</i>, <i>homo sapiens sapiens</i>, <i>homo sapiens</i> 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać charakterystyczne cechy sztuki prehistorycznej • opisać tryb życia społeczeństw w paleolicie

	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie wynalezienia ognia dla rozwoju człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kreacjonizm, darwinizm • różnice między dwoma teoriami dotyczącymi pojawienia się życia na Ziemi – kreacjonizmem i darwinizmem • przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną • omówić periodyzację dziejów 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić proces ewolucji człowieka • wskazać na mapie najstarsze miasta oraz. Żyzny Półksiężyc • scharakteryzować epoki prehistoryczne 	
3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) • postać: Hammurabiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Międzyrzecze, miasto-państwo, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) • osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pismo klinowe, władza despotyczna • uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Sargona I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ziggurat, sztandar z Ur, <i>Epos o Gilgameszu</i>, Akad, Babilon, Assyria • wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: politeizm • znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki

	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Międzyrzecze 	<ul style="list-style-type: none"> zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie najważniejsze miasta- państwa Sumeru 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny Imperium Akadyjskiego, Babilonu i Asyrii 	<ul style="list-style-type: none"> opisać system wierzeń w Sumerze, Babilonie i Asyrii 	
4. Egipt faraonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) postać: Cheopsa surowce naturalne starożytnego Egiptu zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: faraon, piramida, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus, religia politeistyczna wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Amenhotepa IV, Ramzesa II, Echnatona, Dżesera, Kleopatry zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Nermera ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt, katarakta, księga umarłych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić cechy kultury egipskiej wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Chefrena, Totmesa III, dokonania Jeana-François Champolliona periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa bogów starożytnego Egiptu: Re/Ra, Ozyrysa, Horusa, Seta, Amona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wpływ warunków naturalnych na religię starożytnego Egiptu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić dzieje państwa egipskiego omówić rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan wyjaśnić znaczenie reform wprowadzonych przez Amenhotepa IV 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać wierzenia religijne starożytnej Mezopotamii i Egiptu porównać system prawny i etyczny starożytnego Egiptu i Mezopotamii

	<p>rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Egipt 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan wskazać na mapie Luksor, Gizę 		
5. Starożytny Izrael	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Królestwo Judy, Judea, judaizm, Ściana Płaczu, menora uwarunkowania geograficzne Izraela <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać najważniejsze wydarzenia w dziejach starożytnego Izraela wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela oraz granice 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> okres niewoli egipskiej (XVII–XIII w. p.n.e.) czas zjednoczenie plemion żydowskich (XI w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: niewola babilońska, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrzymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga, Filistyni znaczenie Biblii (Starego Testamentu) dla poznania dziejów starożytnego Izraela <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas wyprowadzenie Hebrajczyków z Mezopotamii (XIX w. p.n.e.) okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Kanaan, Talmud, prorocy, diaspora różnice między pierwszą i drugą świątynią jerozolimską przyczyny powstania diaspory żydowskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie szlak wędrówki 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postać: Omriego czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.) czas powstania antyrzymskiego (66–73 n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie religii żydowskiej dla rozwoju wierzeń monoteistycznych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować system prawny i etyczny w kulturze żydowskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową

	Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e.	<ul style="list-style-type: none"> porównać religię żydowską z religiami starożytnych Egipcjan i mieszkańców Mezopotamii 	<p>Izraelitów po wyjściu z Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny podbite przez Królestwo Izraela oraz uznające jego zwierzchnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Masadę wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam 	
6. Starożytne Chiny i Indie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) postacie: Konfucjusza, Buddy okres działalności Buddy (VI–V w. p.n.e.) i Konfucjusza (VI–V w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Państwo Środka, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, buddyzm, hinduizm wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) postać: Aśoki bóstwa hinduistyczne: Wisznu, Sziwę <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: reinkarnacja, braminizm, wedyzm, konfucjanizm, nirwana, karma, pismo piktograficzne, pismo ideograficzne przyczyny budowy Wielkiego Muru <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) czas powstania Imperium Maurjów (III w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: taoizm, okres wedyjski, religie animistyczne, sanskryt wpływ konfucjanizmu na zachowanie tradycyjnego podziału społecznego w Chinach <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Harappę i Mohendzo Daro scharakteryzować wierzenia starożytnych Chin i Indii 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postacie: Shi Huangdi, Lao-cy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: mandaryn, radża, warny, kasty, pariasi, dobre prawo <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać organizację państw i społeczeństw starożytnych Chin i Indii wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu

	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie oraz rzeki Indus, Huangho, Ganges 				
Starożytna Grecja					
7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas występowania kultury minojskiej (ok. 2000–1450 p.n.e.) i mykeńskiej (ok. 1580–1200 p.n.e.) ramy chronologiczne wieków ciemnych (XII–IX w. p.n.e.) i wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Hellada, Hellenowie, cywilizacja minojska (kreteńska), cywilizacja mykeńska, wieki ciemne, polis, agora, zgromadzenie ludowe, demokracja, wielka kolonizacja grecka, pismo alfabetyczne 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> postaci legendarnych władców: Minosa, Agamemnona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: oligarchia, hoplici, metropolia wpływ warunków naturalnych Grecji na kolonizację wybrzeży Morza Śródziemnego i Czarnego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji opisać przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji greckiej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> zabytki: dysk z Fajstos, Maską Agamemnona, Brama Lwicy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: dysk z Fajstos, Fenicjanie, basileus wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować kulturę minojską i mykeńską porównać formy ustrojowe starożytnej Grecji 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie, ośrodki i zasięg kultury minojskiej (Knossos) i mykeńskiej, a także zasięg kolonizacji fenickiej i greckiej w okresie VIII–VI w. p.n.e. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> podać przykłady greckich kolonii (Syrakuzy, Marsylia)
8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich polis	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 508–507 p.n.e., 444–429 p.n.e. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 594 p.n.e. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 621 p.n.e. 	<p>Uczeń zna:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim

	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Likurga, Peryklesa • ustroje polityczne greckich polis – Sparty i Aten • kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, periojkowie, heloci, archonci, areopag, rada czterystu, rada pięciuset, ostracyzm, metojkowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Ateny i Spartę 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa • reformy Klejstenesa • reformy Peryklesa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Związek Peloponeski (Symmachia Spartańska), apella, eklezja, demagog, demokracja bezpośrednia, demokracja pośrednia • wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej polis <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów • ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie polis • wskazać na mapie zasięg terytorialny polis spartańskiej i ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • okres tyranii Pizystratydów (561–510 p.n.e.) • reformy Solona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: strateg, strząśnięcie długów • ewolucję ustroju Aten od monarchii przez oligarchię do demokracji <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego • wyjaśnić, na czym polegała oryginalność rozwiązań ustrojowych w Sparcie • ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach 	<ul style="list-style-type: none"> • czas wydania Wielkiej Rhetry (poł. VII w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wielka Rhetra, agoge, heliaja • okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić funkcjonowanie demokracji ateńskiej, wskazując jej mocne i słabe strony
--	---	---	---	--	--

<p>9. Wojny grecko-perskie i wojna peloponeska</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e., 431 p.n.e., 404 p.n.e., 421 p.n.e. • postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa • bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą • obowiązki państw należących do Związku Morskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: triera, falanga, Związek Morski, wojna peloponeska • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przebieg wojen grecko-perskich • wymienić strony walczące w wojnie peloponeskiej oraz podać jej rezultat • wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. • postacie: Nikiasza, Dariusza I • przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego • etapy wojen grecko-perskich • bitwy pod Platejami, Mykale • przebieg wojny peloponeskiej • główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten, Sparty i Teb <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków • scharakteryzować przyczyny i 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. • postać: Kalliasa • decyzje pokoju Kalliasa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Imperium Achemenidów, II Związek Morski • przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • wyjaśnić konsekwencje zwycięstwa Greków w wojnach z Persami • wskazać na mapie siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos) 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 395–387/386 p.n.e., 377 p.n.e., 371 p.n.e., 362 p.n.e. • bitwy pod Leuktrami i Mantineją • rezultat i konsekwencje bitwy pod Leuktrami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wojna koryncka, pokój królewski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie terytorium zajmowane przez strony walczące w wojnie peloponeskiej • wskazać na mapie Leuktry, Mantineję 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić postawę wodzów greckich w wojnie z Persami • omówić skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego
--	--	--	--	--	--

		<p>konsekwencje wojny peloponeskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, Plateje, Mykale 			
10. Religia i kultura starożytnych Greków	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 776 p.n.e. postacie: Homera, Sofoklesa, Fidiasza, Sokratesa, Platona, Arystotelesa trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki bogów greckich: Zeusa, Atenę, Posejdona, Afrodytę, Hermes, Apolla, Demeter, Dionizosa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: mity, antropomorfizm, wyrocznie, Dionizje, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 387 p.n.e. czas wzniesienia Partenonu (II poł. V w. p.n.e.) postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos bogów greckich: Herę, Artemidę, Aresa dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: herosi, Panatenaje, misteria, kariatydy, jońska filozofia przyrody, pankration <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować religię starożytnych Greków wyjaśnić rolę, jaką w życiu starożytnych 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platńskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, Akademia Platńska, Likejon, sofisci <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić genezę teatru greckiego wskazać na mapie Delfy, Milet 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasycy (V–IV w. p.n.e.) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczyny sporu Sokratesa z sofistami <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego podać przykłady greckich rzeźb omówić poglądy wybitnych filozofów greckich przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> koncepcję jaskini platońskiej na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków 	<p>Greków odgrywały wyrocznie</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać wygląd greckiej świątyni • podać przykłady greckich budowli • wskazać na mapie górę Olimp, Olimpię 			
11. Imperium Aleksandra Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) • postać: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego), Dariusza III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski • przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary • wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. • postacie: Filipa II, Demostenesa, • cechy kultury hellenistycznej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki, satrapie, wojny diadochów, kultura hellenistyczna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II • porównać falangę grecką i macedońską • przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • główne ośrodki rozwoju kultury hellenistycznej (Aleksandria, Pergamon, Ateny) <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: synkretyzm religijny, Biblioteka Aleksandryjska • znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji • specyfikę kultury hellenistycznej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić przyczyny wojen diadochów • wymienić charakterystyczne cechy kultury hellenistycznej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Epikura, Zenona z Kition, Euklidesa, Archimedes, Eratostenesa z Cyreny, Kallimacha z Cyreny, Teokryta z Syrakuz • nurty filozoficzne powstałe w okresie hellenistycznym: stoicyzm, epikureizm, cynizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady wzajemnego przenikania się wpływów cywilizacyjnych świata greckiego i starożytnego Wschodu w epoce hellenistycznej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić państwa powstałe w wyniku rozpadu imperium Aleksandra Macedońskiego • podać przykłady osiągnięć kultury hellenistycznej

	Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Cheroneę, Granik, Issos, Gaugamełę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes scharakteryzować organizację państwa Aleksandra Macedońskiego 			
Starożytny Rzym					
12. Powstanie i podboje starożytnego Rzymu	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 753 p.n.e., 264–241 p.n.e., 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e. postacie: Romulusa, Remusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego podboje Rzymu w Italii przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Italia, forum, Kapitol, wojny punickie, triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. postacie: Eneasza, Pyrrusa, Gajusza Mariusza organizację armii rzymskiej bitwę pod Mylae, Kannami, Zumą wojny Rzymu z Macedonią <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: reformy Mariusza, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, aquila, taran przyczyny i znaczenie reform Mariusza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Etruskowie, Sannici przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie ziemie zajmowane przez Etrusków wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> organizację życia politycznego i osiągnięcia Etrusków <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić wpływy kultury etruskiej na dzieje Rzymu

	<ul style="list-style-type: none"> • rolę, jaką w założeniu Rzymu przypisywano bogom • wagę zagrożenia Rzymu przez Hannibala • przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać początki Rzymu • wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację armii rzymskiej • przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. • wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zameę 			
13. Rzym – od monarchii do cesarstwa	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 753–509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. • postacie: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta, • kompetencje urzędników republiki rzymskiej • przebieg i rezultat powstania Spartakusa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 52 p.n.e. • postacie: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa, • przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego • dokonania Juliusza Cezara <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegialności, zasada kadencyjności • wpływ podbojów rzymskich na przemiany 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 133–122 • postacie: Tyberiusza i Mariusza Grakchów, Marka Brutusa, Marka Lepidusa • reformy braci Tyberiusza i Mariusza Grakchów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: nobile, reformy agrarne, proletariusze, optymaci, popularowie • przyczyny walk w Rzymie między popularami i optymatami 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. • postać: Lucjusza Sulli <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: S.P.Q.R., ekwici <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić drogę Oktawiana Augusta do władzy

	<ul style="list-style-type: none"> uczestników i cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu zasady funkcjonowania pryncypatu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni ludowi, dyktator, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt 	<p>społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara wskazać na mapie Kapuę, Rubikon 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim przedstawić grupy społeczne i ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim wyjaśnić przyczyny walki między optymatami i popularami scharakteryzować zasady pryncypatu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic wskazać oznaki kryzysu republiki rzymskiej omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej 	
--	--	---	---	---	--

<p>14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 27 p.n.e., 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. • postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstancya I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego • decyzje zawarte w edyktach Karakalli • nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu • przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Pax Romana, plebs, Wał Hadriana, Wał Antonina, romanizacja, edykt Karakalli, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja • przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 293 n.e. • postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Odoakra • podział społeczeństwa za czasów cesarstwa w Rzymie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: latyfundium, tetrarchia, rada cesarska, solid, Hunowie • zasady funkcjonowania tetrarchii <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego • wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana • wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstancyopol 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 9 n.e., 378 n.e. • postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: limes, aureus, kolonat, prefektura, Ostrogoci • przyczyny wprowadzenia kolonatu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu • wskazać na mapie Las Teutoburski, Adrianopol, • wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: dekurioni <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi • ocenić próby reform w cesarstwie
--	--	--	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie 				
15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. • postacie: Jezusa, Nerona • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • postanowienia edyktu mediolańskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół katolicki, papież, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 380 n.e. • postacie: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu • wierzenia starożytnych Rzymian • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 325 n.e. • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie • imiona bogów rzymskich i ich greckich odpowiedników <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pontifex maximus, auspicja, haruspicja, arianizm <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie • wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan

	<p>biskup, katakumby, edykt mediolański, herezja, religia panująca, sobór</p> <ul style="list-style-type: none"> • różnicę między systemem wierzeń Rzymian i chrześcijaństwem <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić genezę chrześcijaństwa • opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> • okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu • wyjaśnić symbolikę chrystogramu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem • uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim 		
16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 449 p.n.e. • postacie: Wergiliusza, Horacego, Gajusza Cilniusza Mecenasa, Tacyta, Polibiusza • najważniejsze dzieła rzymskich twórców • osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk triumfalny, termy, akwedukty, beton, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 312 p.n.e. • postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tuliusza Cyncerona <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: portyk, Via Appia, reliefy, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, retoryka • znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 45 p.n.e. • postacie: Seneki, Witruwiusza, Celsusa, Sosigenesa • sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: porządek kompozytowy, insule, kalendarz juliański • znaczenie podstawowych 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm • znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać budowlę rzymskie istniejące do dziś w dawnych prowincjach rzymskich • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy • porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian • wskazać różnicę między architekturą rzymską i grecką

	<p>Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian 	<p>sentencji prawa rzymskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasadę działania akweduktu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie 		
Bizancjum i świat islamu					
17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 395, 476, 527 • postać: Justyniana I Wielkiego • cele polityki Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremoniał dworski, Hagia Sophia <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • wskazać na mapie Konstantynopol 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Belizariusza <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: patriarcha Konstantynopola • cel wydania Kodeksu Justyniana <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana • przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Prokopiusza z Cezarei, Leona III <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: filar, galeria, baptysterium, atrium, przypora <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: powstanie Nika, ikonokłści, ikonodułowie • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: logoteci, wielki logoteta, strateg • istotę sporu ikonoklastycznego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać specyfikę bizantyńskiego systemu politycznego • wyjaśnić, na czym polegał spór ikonoklastyczny • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem”

		Bizantyńskiego w VI–VIII w. <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie Rawennę 			
18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 622 wiek, w którym spisano Koran postać: Mahometa kierunki ekspansji arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad główne założenia islamu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 632, 732 pięć filarów islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: dżahilijja, ramadan, imam, muezzin, mufti, emir, arabeski, cyfry arabskie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić stosunek Arabów do podbitej ludności wskazać na mapie Poitiers, Kordobę wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w. 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 711 postacie: Awicenny, Muhammada Ibn Musy al-Chuwarizmiego cechy kultury arabskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: umma, islamizacja, arabizacja, astrolabium, kultura orientalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> osiągnięcia kultury i nauki świata islamu <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Umajjadowie, sunnici, szyici, wezyr, charadż, astrolabium <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić organizację państwa arabskiego 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Sunna, Abbasydowie, dżizja znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić, jak doszło do rozłamu wyznawców islamu na szyitów i sunnitów uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza
Europa średniowieczna					

19. Państwo Karola Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 496, 800 • postacie: Chlodwiga, Karola Wielkiego • terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, beneficja, renesans karoliński • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 732, 751, 814 • postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego • okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwa, marchie • znaczenie sakry królewskiej • konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego • wskazać na mapie Akwizgran 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 756, 771 • postacie: Alkuina, Einharda • kompetencje majordoma <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, missi dominici, kapitularze, siedem sztuk wyzwolonych, kopiści, minuskuła karolińska • sposób funkcjonowania państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: denar <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego • wyjaśnić znaczenie renesansu karolińskiego dla kultury europejskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać ustroje monarchii patrymonialnej i Cesarstwa Rzymskiego • wyjaśnić, na czym polegał sakralny charakter wczesnośredniowiecznych monarchii
20. Państwo Ottonów	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 843, 962 	<p>Uczeń zna:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 955 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 919 	<p>Uczeń potrafi:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III postanowienia traktatu w Verdun <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: traktat w Verdun, Święte Cesarstwo Rzymskie, diadem, imperium chrześcijańskie, zjazd gnieźnieński przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego 	<ul style="list-style-type: none"> daty: 814, 911, 996, 1002 postacie: Henryka II, Konrada I okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: idea uniwersalizmu chrześcijańskiego ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów 	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Ottona II, Teofano <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: dynastia Ludolfingów cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do odnowienia cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać podobieństwa i różnice między koncepcjami Karola Wielkiego i Ottona III wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III
21. Powstanie nowych państw w Europie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 1066 postać: Wilhelma Zdobywcy kierunki ekspansji Normanów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 862–863, 911 postacie: Rościsława, Cyryla, Metodego <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 625, 988, 1001, postacie: Karola III Prosteo, Haralda I Pięknowłosego, Kanuta Wielkiego, Eryka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 955 postacie: Mojmira, Świętopełka, Waclawa, Asparucha, Ruryka 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, dlaczego Europę Środkowo-Wschodnią określa się mianem „młodszej Europy”

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, chrystianizacja • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować kierunki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Waregowie, wiece, wojowie, Państwo Wielkomorawskie, cyrylica, głogolica • znaczenie misji Cyryla i Metodego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych • ocenić znaczenie misji Cyryla i Metodego dla średniowiecznej Europy • przedstawić proces tworzenia się Państwa Wielkomorawskiego • wskazać na mapie Państwo Wielkomorawskie 	<p>Zwycięskiego, Samona, Włodzimierza I Wielkiego, Stefana I Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wierzenia Słowian • okoliczności powstania państw skandynawskich • okoliczności powstania państw słowiańskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: rolnictwo żarowe, państwo Samona, sławizacja, Ruś Kijowska <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • ocenić skutki ekspansji Normanów • opisać organizację społeczną, gospodarkę i wierzenia Słowian • przedstawić proces tworzenia się państw w Europie Środkowo-Wschodniej • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Północnej w X–XI w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: tkanina z Bayeux, Awarowie • znaczenie bitwy na Lechowym Polu <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić bogów słowiańskich • przedstawić treść tkaniny z Bayeux • przedstawić proces chrystianizacji państw Europy Środkowo-Wschodniej 	
--	--	--	---	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Środkowo-Wschodniej w VII–XI w. 		
22. Feudalizm w Europie	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 476 <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ustrój społeczno-gospodarczo-polityczny (feudalizm) oparty na własności ziemi przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny (feudał), włości feudalne, danina, czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet, beneficjum <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić genezę feudalizmu wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> hierarchię zależności pomiędzy grupami lennymi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> określić stosunki panujące między poddanymi a rządzącymi dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> znaczenie systemu feudalnego zasadę „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego wyjaśnić znaczenie systemu feudalnego dla więzi społecznych średniowiecznej Europy 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić społeczne, gospodarcze i polityczne skutki feudalizmu wyjaśnić proces osłabienia i rozbicia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw
23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 395, 1054, 1075 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1098, 1122 	<p>Uczeń zna:</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1059, 1123 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a

	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Grzegorza VII, Henryka IV, Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmána • zakony średniowieczne: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • spór między Grzegorzem VII a Henrykiem IV <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: <i>Dictatus papae</i>, wielka schizma wschodnia, inwestytura, papocezaryzm, cesaropapizm <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Kaliksta II, Henryka V • postanowienia konkordatu z Wormacji <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm, konklawe, ekskomunika, bulla • przyczyny sporu pomiędzy cesarstwem a papieżem <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przebieg sporu o inwestyturę pomiędzy Grzegorzem VII a Henrykiem IV • wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma wschodnia • wskazać na mapie granice podziału chrześcijaństwa po wielkiej schizmie wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Leona IX, patriarchy Michała, św. Roberta z Molesme <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: uniwersalizm papieski, antypapież • motywy działania papieży podczas sporu o inwestyturę • motywy działania cesarzy podczas sporu o inwestyturę • okoliczności wielkiej schizmy wschodniej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę 	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia I soboru laterańskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać założenia reformy kluniackiej i gregoriańskiej • ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego 	<p>papiestwem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić wpływ zakonów na rozwój gospodarczy i kulturalny średniowiecznej Europy
24. Wyprawy krzyżowe	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1095, 1096 • postacie: Urbana II, Gotfryda z Boullion • apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1099, 1113, 1118, 1144, 1191 • postacie: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Saladyna 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1204, 1291, 1311 • postacie: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego, Jakuba de 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1212 • losy zakonów rycerskich po okresie krucjat <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić rolę zakonów rycerskich w średniowiecznej Europie • omówić religijne, polityczne i społeczne skutki wypraw krzyżowych

	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny i skutki wypraw krzyżowych <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska <p>Uczeń potrafi</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Ziemię Świętą • wskazać na mapie Jerozolimę 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Turcy seldżuccy • motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie 	<p>Molay, Filipa IV Pięknego, Hermana von Salza</p> <ul style="list-style-type: none"> • cele i przebieg wybranych krucjat • organizację zakonów rycerskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: rekonkwista, templariusze, joannici, Krzyżacy, kraje Lewantu • cel powoływania zakonów rycerskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Cesarstwo Łacińskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Akkę 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: krucjata dziecięca • znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie trasy wypraw krzyżowych • wymienić zakony rycerskie powstałe w Ziemi Świętej i wyjaśnić przyczyny ich utworzenia • wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej • wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego • wskazać skutki wypraw krzyżowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać bezpośrednio korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat • omówić wpływ krucjat na relacje chrześcijańsko-muzułmańskie • ocenić postawy uczestników krucjat
25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. • elementy średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podział mieszczaństwa na patrycjat, pospólstwo i plebs • strukturę społeczną średniowiecznej wsi • różne formy produkcji i handlu w epoce średniowiecza 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizację władzy w Republice Weneckiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ruch kolonizacyjny, gildia, Hanza, komuna miejska (republika) 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w. • opisać przejawy ożywienia 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast (w tym republik kupieckich) • ocenić społeczne i gospodarcze skutki ożywienia gospodarczego w Europie w XI–XIII w.

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: bank, weksel <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać wygląd średniowiecznego miasta 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: dwupółowka, trójpółowka, cech, akt lokacyjny, wolnizna • realia życia codziennego na wsi i w mieście w epoce średniowiecza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pieniężna • wskazać korzyści wynikające ze stosowania trójpółowki 	<p>miejska), doża, burmistrz, rajca, Wielka Rada, Mała Rada (Signoria)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółowką i trójpółowką • omówić zmiany, jakie zaszły w rolnictwie w XI–XIII w. • opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast 	<p>społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w.</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu • omówić rolę Hanzy 	
26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1164, 1214, 1215 • postać: Jana bez Ziemi <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Wielka Karta Swobód, stan, monarchia stanowa, konstytucje clarendońskie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1250–1273, 1152, 1265, 1302 • postaci: Innocentego III, Henryka II, Henryka VI • monarchię stanową w Anglii • monarchię stanową we Francji 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1346, 1356 • postaci: Tomasza Becketa, Ludwika IX Świętego, Karola IV Luksemburskiego • treść Złotej bulli <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Złota bulla, idea uniwersalistyczna, 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać proces powstawania monarchii stanowych 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w Europie

	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód 	<ul style="list-style-type: none"> monarchię stanową w Niemczech <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: wielkie bezkrólewie 	<p>suwerenność państwa, Izba Gmin, Izba Lordów, Stany Generalne, Hoftag, Reichstag</p> <ul style="list-style-type: none"> przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej proces kształtowania się monarchii stanowych proces narodzin parlamentaryzmu w Europie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisać powstanie parlamentu w Anglii, we Francji i w Niemczech wymienić postanowienia Złotej bulli 		
Polska Piastów					
27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> datę: 966 postacie: Mieszka I, Dobrawy osadę w Biskupinie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 972, 990 postacie: Galla Anonima, Hodona okoliczności powstania państwa polskiego bóstwa pogańskie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 968, 992 postać: Jordana najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich podboje Mieszka I 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapisy <i>Dagome iudex</i> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I

		<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: gród, drużyna • przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I • opisać geografie plemienną Polski przedpiastowskiej 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: biskupstwo misyjne, <i>Dagome iudex</i> • polityczne i kulturowe aspekty chrztu Polski • konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację plemienną Polski 		<ul style="list-style-type: none"> • opisać zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I • wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I
28. Bolesław Chrobry i jego państwo	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 992, 1000, 1025 • postać: Bolesława Chrobrego • organizację państwa pierwszych Piastów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczerbiec, kasztelan 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 990, 997, 999, 1018 • postaci: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego • strukturę społeczną w państwie wczesnopiastowskim • pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce • istotę i etapy konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem • postanowienia pokoju w Budziszynie 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1002, 1013 • postaci: Henryka II, Mieszka II, Rychezy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: regalia • motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. • konsekwencje wojen z cesarstwem • konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego • wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego • opisać przebieg wojny z Niemcami • wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Grody Czerwieńskie, 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego • wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Bolesława Chrobrego • scharakteryzować organizację państwa wczesnopiastowskiego • ocenić polityczne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich

		<ul style="list-style-type: none"> • cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne • okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego • cele zjazdu gnieźnieńskiego 	<p>czasach panowania Bolesława Chrobrego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego 	<p>Czechy, Morawy, Słowację</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś 	
29. Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1025, 1039 1047, 1076, 1138 • postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego • znaczenie obrony Głogowa <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1031, 1034, 1037, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 • postacie: Mieclawa, Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa • reformy Kazimierza Odnowiciela • rządy Władysława Hermana <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: centralizacja i decentralizacja władzy • konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1050, 1079, 1106, 1121–1122, 1135, 1136 • postanowienia zjazdu w Merseburgu • treść Bulli gnieźnieńskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska • przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń potrafi:</p>	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać przykłady centralizacji i decentralizacji władzy w państwie pierwszych Piastów • omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy • scharakteryzować politykę wewnętrzną 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić postępowanie Bolesława Śmiałego wobec biskupa Stanisława • dokonać bilansu panowania pierwszych Piastów

		<ul style="list-style-type: none"> • istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • istotę sporu pomiędzy Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa • wskazać skutki najazdu Brzetysława 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać konflikt między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego • omówić znaczenie kroniki Galla Anonima 	<ul style="list-style-type: none"> • i zewnętrzną Bolesława Śmiałego • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego • scharakteryzować politykę Bolesława Krzywoustego wobec Kościoła • wskazać na mapie zmiany terytorialne podczas panowania pierwszych Piastów 	
30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII w.)	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1138, 1241 • postacie: Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Czyngis-chana (Temudżyna), Henryka Pobożnego • przyczyny rozbicia dzielnicowego • statut Bolesława Krzywoustego • bitwę pod Legnicą 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1141, 1144, 1146, 1180, 1194, 1227 • postacie: Salomei, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Batu-chana • konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski • cele najazdu mongolskiego na Polskę • postanowienia zjazdu w Łęczycy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: zasada pryncypatu, zasada 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1177, 1195, • postanowienia układu w Krzyszkowie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: jasyr • nieskuteczność zasady senioratu • konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, dlaczego upadła zasada senioratu • opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego • wyjaśnić rolę państwa Henryków śląskich w procesie zjednoczenia Polski • przedstawić przebieg walk o tron w Polsce w XII–XIII w. • ocenić konsekwencje upadku zasady senioratu dla państwa polskiego • ocenić konsekwencje upadku zasady pryncypatu dla państwa polskiego

	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps 	<p>senioratu, haracz, Złota Orda</p> <ul style="list-style-type: none"> • cele działania Bolesława Krzywoustego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie dzielnice, które Bolesław Krzywousty przekazał synom w testamencie 			
31. Ziemie polskie w XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1295, 1300, 1305 • postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1235 • postacie: Albrechta Niedźwiedzia, Innocentego IV, Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa • treść Złotej bulli z Rimini • zagrożenia ze strony Marchii Brandenburskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska, Złota bulla • skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego • zagrożenie dla Polski ze strony Prusów 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1157, 1283 <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cel działania Albrechta Niedźwiedzia • znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II i Wacława III <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. • omówić próby zjednoczenia Polski • omówić zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego • omówić politykę polskich książąt dzielnicowych wobec Prus • wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego w Prusach 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić polityczne skutki powstania Marchii Brandenburskiej • ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski • wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego w Prusach

		<ul style="list-style-type: none"> • cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork • przedstawić konflikt z Krzyżakami o ziemię chełmińską 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać próby przezwyciężenia rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie Marchię Brandenburską 	
32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim • początki społeczeństwa stanowego w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1211, 1257 • plan średniowiecznej wsi • plan średniowiecznego miasta • podział stanowy poszczególnych grup ludności zamieszkujących ziemie polskie <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: wolni goście, zasadzca, wójt, patrycjat, pospólstwo, plebs <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: prawo średzkie, prawo chełmińskie • konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim • scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. • scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim • omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim • omówić różnice między lokacjami na prawie polskim, niemieckim, chełmińskim oraz średzkim • wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim • omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać zasady osadnictwa na prawie polskim i niemieckim • ocenić wpływ kolonizacji na prawie niemieckim na rozwój społeczno-gospodarczy państwa polskiego • wyjaśnić wpływ kolonizacji na rozwój fundacji klasztornych

		<ul style="list-style-type: none"> wskazać, jakie przemiany gospodarcze dokonały się w Europie Zachodniej w XI–XII w. 			
Schylek średniowiecza					
33. Europa w XIV i XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1309–1377, 1337–1453 postać: Joanny d’Arc genezę konfliktu między Anglią i Francją <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: wojna stuletnia 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1356, 1360, 1415, 1455–1485 postacie: Klemensa VII, Filipa VI, Jana Dobrego, Henryka V konflikt między rodzinami Yorków i Lancasterów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: niewola awiniońska, antypapież, Wojna Dwóch Róż przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. przyczynę walk o koronę angielską 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1302, 1309, 1346, 1378–1417, 1453 postacie: Bonifacego VIII, Urbana VI, Edwarda III treść buli <i>Unam Sanctam</i> postanowienia pokoju w Brétigny <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: wielka schizma zachodnia, sobór powszechny <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić przyczyny kryzysu papieżstwa w XIV w. przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. opisać Wojnę Dwóch Róż wymienić skutki Wojny Dwóch Róż

			<ul style="list-style-type: none"> • omówić rolę Joanny d'Arc podczas wojny stuletniej • wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej 		
34. Niepokoje późnego średniowiecza	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1347–1352 • postać: Jana Husa • przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm, husytyzm 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1358, 1381, 1415, 1419–1436 • postaci: Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki, Wata Tylera • kryzysy religijne w Europie w XIV–XV w. • przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • przyczyny buntów społecznych w Europie Zachodniej w XIV w. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: pandemia, ruchy heretyckie, taboryci, żakieria • cele działania Jana Husa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1323 • postaci: Jana Wiklifa, Karola II Złego • postanowienia soboru w Konstancji • postanowienia kompaktów praskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: taniec śmierci (<i>danse macabre</i>) • wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. • idee głoszone przez Jana Wiklifa • motywy działania taborytów <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: ruch lollardów • konsekwencje zawarcia kompaktów praskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg • wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy • wyjaśnić rolę soboru w Konstancji w przezwyciężeniu kryzysu w Kościele 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XI–XIII w. • scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • scharakteryzować przemiany gospodarcze, społeczne i religijne w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie zasięg powstania Wata Tylera, żakierii oraz powstania we Flandrii • scharakteryzować bunty społeczne i niepokoje religijne w okresie późnego średniowiecza

			<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie zasięg husytyzmu 		
35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1396, 1444, 1453 • postacie: Osmana I, Władysława III Warneńczyka <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: sułtan, wezyr 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • datę: 1389 • postać: Mehmeda II Zdobywcy • przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • organizację Imperium Osmańskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: dywan, spahisi, janczarzy, bombardarda • konsekwencje ekspansji tureckiej dla Europy w XIV–XV w. • konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Murada I, Konstantyna XI • konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis • przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną • okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • podział społeczeństwa osmańskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie kierunki ekspansji tureckiej XIV–XV w. • wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia charakterystyczne elementy dla islamu i chrześcijaństwa 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: Orchana <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać podboje tureckie w Europie • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego • wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy • wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet • dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację Imperium Osmańskiego • wymienić różnice w technice wojennej między Turkami a Europejczykami
36. Kultura średniowiecznej Europy	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: św. Jadwigi, św. Tomasza z Akwinu, św. Augustyna z Hippony • etos rycerza średniowiecznego 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia • legendę o życiu św. Jadwigi 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postać: François Villona • legendy arturiańskie <p>Uczeń rozumie:</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza • porównać boloński i paryski wzorzec uniwersytetu

	<ul style="list-style-type: none"> • styl romański • styl gotycki <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać ceremonię pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> • średniowieczne wzorce osobowe • architekturę i sztukę romańską i gotycką • pierwsze uniwersytety średniowiecznej Europy <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: teocentryzm, Biblia pauperum, portal, prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, tympanon, fasada, polichromie, rozety • przemiany, jakie zachodziły w życiu religijnym średniowiecznej Europy <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda, biforium, triforium, narteks, ambit, maswerki, gargulce • nurty filozofii średniowiecznej – augustynizm i tomizm • potrzebę rozpowszechniania kultu świętych w średniowiecznej Europie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić cechy kultury średniowiecznej • podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej • wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować sztukę romańską i gotycką 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić rolę uniwersytetów w średniowieczu • scharakteryzować przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza • dostrzec przenikanie się wierzeń pogańskich i chrześcijańskich w średniowiecznej Europie
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					
37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1308, 1320, 1333 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1267, 1288, 1327 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozycję Polski na arenie międzynarodowej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec wpływ koronacji Władysława Łokietka na

	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny • okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> • postacie: Giedymina, wójta Alberta, Karola Roberta Andegaweńskiego • przyczyny i skutki rzezi Gdańska • okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski • wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: prawo składu • ideę zjednoczenia Władysława Łokietka • starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami • znaczenie koronacji Władysława Łokietka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa • treść bulli papieża Jana XXII <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ugruntowanie władzy Władysława Łokietka w Małopolsce a dalsze starania o przyłączenie dzielnic <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić proces jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka • wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka • wskazać na mapie granice ziem utraconych na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 • przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie • scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie • omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta 	<p>koniec rozbitcia dzielnicowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka
38. Państwo Kazimierza Wielkiego	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1333, 1343, 1364, 1370 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1335, 1339, 1349, 1366 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postanowienia zjazdów w Wyszehradzie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego

	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> postacie: Jana Luksemburskiego stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami postanowienia pokoju kaliskiego kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> pojęcie: regalia konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim wyjaśnić, dlaczego Kazimierz Wielki szczególną opieką otoczył ludność żydowską 	<p>Wielkiego wśród monarchów europejskich</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> omówić reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego wymienić narodowości zamieszkujące Królestwo Polskie w czasach Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego wymienić przejawy wielokulturowości na ziemiach polskich
39. Unie Polski w XIV–XV w.	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1374, 1385 postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1339, 1384, 1386, 1401, 1413 postać: księcia Witolda 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> daty: 1392, 1501 postanowienia umowy w Krewie 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły

	<p>Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyczyny unii polsko-litewskiej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: unia personalna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • treść przywileju koszyckiego • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: przywilej • znaczenie unii polsko-litewskiej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • postanowienia unii w Horodle • postanowienia umowy wileńsko-radomskiej • postanowienia unii w Mielniku <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie unii Polski z Węgrami • postanowienia unii polsko-litewskiej w Mielniku jako dowód tendencji zjednoczeniowych <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego • opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. • wymienić postanowienia umowy w Krewie • wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r. 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów
40. Wojny z zakonem krzyżackim	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:
		<ul style="list-style-type: none"> • daty: 1415, 1440, 1454 		<ul style="list-style-type: none"> • wpływ przywileju cerekwicko- 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i

<p>w XV w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • daty: 1228, 1409–1411, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 • postaci: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka • przyczyny wojen z Krzyżakami <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: wielka wojna z zakonem 	<ul style="list-style-type: none"> • postać: Pawła Włodkowica • postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja • rolę Gdańska nad Morzem Bałtyckim • konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • postaci: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego • przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 • przebieg wojny trzynastoletniej <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcie: Związek Jaszczurczy • konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem • wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 • omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej • wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia 	<p>nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce</p> <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie ziemie, na których wybuchały powstania antykrzyżackie • omówić przyczyny wojny trzynastoletniej 	<p>krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. • ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim • ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
----------------	---	---	--	--	---

			Pomorza Gdańskiego do Polski		
41. Monarchia stanowa w Polsce	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1374, 1454, 1505 • postać: Jana Olbrachta <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: monarchia stanowa, demokracja szlachecka 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1440, 1471, 1490, 1496 • strukturę społeczną w Polsce • główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich • konstytucję <i>Nihil novi</i> • kierunek polityki dynastycznej Jagiellonów <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: przywileje generalne, sejmik ziemski, sejm walny, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, polityka dynastyczna <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty • wyjaśnić, w jaki sposób przywileje ograniczały rolę monarchy 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego • postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce • wpływ przywilejów szlacheckich na gospodarkę i politykę Polski <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce • omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce • opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza • przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą i polityczną Polski • dokonać bilansu panowania władców polskich w XIV–XV w.

<p>42. Kultura średniowiecznej Polski</p>	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Jana Długosza, Wita Stwosza • najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu • przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecza w Polsce 	<p>Uczeń zna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • postacie: Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa • zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów • organizację szkolnictwa w Polsce • pierwsze zdanie w języku polskim <p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka • rolę uniwersytetu w Krakowie • znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza 	<p>Uczeń rozumie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rolę zakonów na ziemiach polskich w procesie chrystianizacji i rozwoju kultury <p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w chrześcijańskiej Europie • określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej • wymienić opactwa zakonów w Polsce • omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną • porównać styl romański i gotycki • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce • wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość • wyjaśnić, jakie znaczenie miało włączenie kultury polskiej do kręgu kultury europejskiej 	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać sceny na ołtarzu Wita Stwosza • wyjaśnić, jaki wpływ na kulturę miała decyzja Mieszka I o przyjęciu chrztu • ocenić wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich
---	--	--	--	--	---

		<ul style="list-style-type: none">• wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej			
--	--	--	--	--	--